

20 Σεπτεμβρίου 2019

Ένας Μοναχός σώζει τον έγγαμο κλήρο

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Για την κατανόηση των σχετικών με τον πιο πάνω τίτλο γεγονότων των άρχων του 4ου μ.Χ. αιώνα χρειάζεται εισαγωγικά να κάνουμε μια σύντομη ιστορική αναδρομή ειδικά πάνω στο θέμα της χειροτονίας των κληρικών και της έγγαμης ή μη ζωής τους. Είναι βέβαια ευνόητο ότι στις αρχές της εγκαθιδρύσεως του χριστιανισμού στον κόσμο το θέμα του γάμου του ιερού κλήρου δεν μπορούσε από τα πράγματα να είχε αντιμετωπιστεί όπως αντιμετωπίστηκε αργότερα.

Στην Καινή Διαθήκη, συνεπώς στους αποστολικούς χρόνους, ο μόνος που αναφέρθηκε στο θέμα ήταν ο απόστολος Παύλος. Στην Α΄ Προς Τιμόθεον επιστολή του και στο κεφάλαιο Γ΄ αναφέρει αρκετά εκτεταμένα τα προσόντα και τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει οποίος «ορέγεται επισκοπής», ειδικότερα ότι πρέπει να είναι «μιας γυναίκος άνδρα[ς]» (3, 2), δηλαδή σε πρώτο γάμο. Επίσης και για τους διακόνους λέει: «έστωσαν μιας γυναίκας άνδρες» (3, 12). Άλλα και στην Προς Τίτον επιστολή του (1,5)» όπου του δίνει εντολή να εγκαταστήσει «κατά πόλιν πρεσβυτέρους», πάλι, μαζί με τις πολλές αρετές που θέτει ως προϋπόθεση για το γάμο ειδικά, επισημαίνει «ει τις... μιας γυναίκος ανήρ» (1,6).

Στα μετέπειτα χρόνια έχουμε μια ποικιλία στην αντιμετώπιση του θέματος εκ μέρους της Εκκλησίας. Ειδικά στη Δύση έχουμε μια έντονη διαφοροποίηση. Στη

Ρώμη ο επίσκοπος Κάλλιστος (217-222), σύμφωνα με τα λεγόμενα του σχισματικού αντιπάλου του Ιππολύτου (218-235) **(σημείωση: του μετέπειτα αγίου ιερομάρτυρος Ιππολύτου)**, δέχτηκε ότι οι κληρικοί και των τριών βαθμών μπορούσαν να είναι δίγαμοι και τρίγαμοι (δηλαδή διαδοχικά σε δεύτερο ή τρίτο γάμο) τόσο πριν όσο και μετά τη χειροτονία. Από την άλλη μεριά, η μεταγενέστερη Σύνοδος της Ελβίρας στην Ισπανία (γύρω στο 305) θέσπισε τον 33ο κανόνα, για τον οποίο υπάρχει η άποψη ότι πιθανότατα διατυπώθηκε μεταγενέστερα και ο οποίος λέει: « Αποφασίστηκε για τους επισκόπους, πρεσβυτέρους, διακόνους και γενικότερα τον κλήρο που υπηρετεί την Αγία Τριάδα η έξης απόλυτη απαγόρευση: Πρέπει να απέχουν από τις συζύγους τους και να μη γεννούν κανένα παιδί. Αν όμως κάποιος δε συμμορφωθεί, πρέπει να παραιτείται από το αξίωμα του σε οποιονδήποτε βαθμό κι αν ανήκει» (Mansi II, σ. 11).

Λίγο μεταγενέστερα από τη Σύνοδο της Ελβίρας πραγματοποιήθηκε στην Ανατολή η Σύνοδος της Άγκυρας (314). Σ' αυτή δόθηκε το δικαίωμα στους διακόνους να τελούν γάμο, εφόσον δηλώνουν πριν από τη χειροτονία τους τη σχετική πρόθεση τους. Επίσης, στη Σύνοδο της Νεοκαισαρείας (λίγο μετά την προηγούμενη) απαγορεύτηκε στους πρεσβυτέρους να νυμφεύονται. Κατά νεότερους ιστορικούς οι αποφάσεις των δύο εκείνων Συνόδων μαρτυρούν έμμεσα ότι στα προηγούμενα χρόνια υπήρχε περίπτωση διάκονοι και πρεσβύτεροι να συνάπτουν γάμο μετά τη χειροτονία τους.

Πιθανότατα στη λήψη των σχετικών απαγορευτικών αποφάσεων των Συνόδων συνέδραμε έμμεσα αλλά ουσιαστικά η ανάπτυξη και διάδοση της ιδέας της παρθενίας.

Είχε επικρατήσει η αντίληψη ότι με την παρθενία εξασφαλιζόταν ένας καθαρότερος και καλύτερος τρόπος ζωής. Κάτω από αυτή την αντίληψη είναι ευνόητο ότι ο ιερός κλήρος έπρεπε να ανήκει στους άγαμους, αφού λειτουργούσε τα ιερά μυστήρια και κυρίως τελούσε το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας με το σώμα και το αίμα του Κυρίου.

Με την ευκαιρία της συγκλήσεως της Α' Οικουμενικής Συνόδου (το 325) προτάθηκε να θεσπιστεί η παρθενία γενικά για όλο τον ιερό κλήρο. Μάλιστα είχε δημιουργηθεί η εντύπωση ότι η πρόταση αυτή θα γινόταν αποδεκτή, παρά το γεγονός ότι στην πλειονότητα τους οι επίσκοποι άνηκαν μάλλον στους εγγάμους. Όμως τελικά η πρόταση δεν επικράτησε. Κι αυτό συνέβη χάρη στην έντονη αντίρρηση του οσίου Παφνουτίου. Ο Παφνούτιος καταγόταν από την Αίγυπτο. Η νεανική του ηλικία μας είναι άγνωστη. Όταν ενηλικιώθηκε ακολούθησε τη ζωή του άγαμου και εντάχθηκε στον ιερό κλήρο. Ως επίσκοπος συνελήφθη το 308 κατά το διωγμό των χριστιανών από τον αυτοκράτορα Μαξιμίνο τον Β', τον επιλεγόμενο

Δάσα (308-313), καταδικάστηκε στα ορυχεία μετάλλου. Ελευθερώθηκε γύρω στο 311. Τότε εγκατέλειψε την επισκοπή του και ακολούθησε το μοναχισμό κατά τον τρόπο του Μεγάλου Αντωνίου. Εξαιτίας της ομολογίας της πίστεως του στους διωγμούς εκτιμάτο πολύ.

Σύμφωνα με τον ιστορικό της Εκκλησίας Σωκράτη, στην Α' Οικουμενική Σύνοδο ο όσιος «εβόα μακρά», όπως «μη βαρύν ζυγόν επιθείναι τοις ιερωμένοις ανδράσι». Το σκεπτικό του ήταν ότι η «κοίτη» είναι «τίμια» και θεωρούσε «αμίαντον τον γάμον». Επιπλέον τόνιζε ότι η «υπερβολή της ακριβείας» θα έβλαπτε την Εκκλησία, επειδή δεν ήσαν όλοι ικανοί να φέρουν «της απάθειας την άσκησιν».

Η μεγαλοσύνη όμως του οσίου διακρινόταν και από μια άλλη πλευρά. Εκτός από τη φροντίδα του για τον έγγαμο κληρικό, που δεν είχε το χάρισμα της αγαμίας, άλλο τόσο φρόντιζε για τις αδύναμες πρεσβυτέρες, ώστε να διαφυλαχθεί και η δική τους σωφροσύνη.

Επειδή η φωνή του οσίου Παφνουτίου δεν «εβόα» μόνο «μακρά» άλλα «εβόα» και αληθινά, χωρίς διάθεση προβολής αγιότητας, έγινε αμέσως αποδεκτή από τους επισκόπους της Συνόδου «διό και την περί τούτου ζήτησιν απεσίγησαν» θεωρώντας κάθε επιπλέον κουβέντα περιττή.

Πηγή: Ηλίας Βουλγαράκης, *Καθημερινές ιστορίες Αγίων και αμαρτωλών στο Βυζάντιο*, Εκδ. Μαΐστρος, σ. 85-88.